

REZULTATI ANKETE O POVPRASEVANJU PO POSOJILIH NEFINANČNIH DRUŽB PO DEJAVNOSTIH¹

Finančna stabilnost

POVZETEK

Presežno povpraševanje po posojilih bank je v letu 2009 znašalo 13,5%. V primerjavi z letom 2008 se je obseg povpraševanja po posojilih, tako skupnega kot presežnega, znižal. Samo v enem, za leto 2009 večinskem delu, je padec povpraševanja mogoče pripisati padcu gospodarske aktivnosti podjetij in posledično nižjem presežnem povpraševanju po posojilih. V začetku leta 2010 je mogoče zaznati naraščanje pomena ostalih dejavnikov (pretežno na strani ponudbe), ki prispevajo k presežnemu povpraševanju po posojilih.

Presežno povpraševanje se je znižalo pri posojilih za tekoče poslovanje ter povečalo pri posojilih za investicije, kar odraža večjo zadržanost bank pri odobravanju dolgoročnejših posojil. Stopnja presežnega povpraševanja je (z izjemo nekaterih majhnih dejavnosti) najvišja pri dejavnostih z relativno višjim tveganjem, predvsem v dejavnostih gradbeništva, finančnega posredništva, strokovnih in poslovnih storitvah. Med dejavniki omejevanja ponudbe posojil so v letu 2008 in 2009 imeli prevladujoč pomen viri financiranja bank, medtem ko v letu 2010 na pomenu pridobivajo kazalniki kvalitete portfelja bank.

Največ presežnega povpraševanja je pri bankah v večinski tuji lasti, ki znižujejo financiranje nefinančnih podjetij. Izpad financiranja pri teh bankah so podjetja samo v manjši meri nadomestila z večjim povpraševanjem pri velikih domačih bankah. Namreč, v prvih mesecih leta 2010 se je stopnja zavračanja posojil v tej skupini bank močno povečala. V prihodnje bodo pri oblikovanju kreditne ponudbe pridobili na pomenu tudi povprečni stroški financiranja bank, ki se med skupinami bank bolj razlikujejo, kot so se pred izbruhom finančne krize.

I. PRESEŽNO POVPRASEVANJE

Z anketnim vprašalnikom smo od bank pridobili informacije o povpraševanju in novoodobrenih posojilih nefinančnim družbam, z namenom ugotoviti obseg presežnega povpraševanja po posojilih² po posameznih gospodarskih dejavnostih. Banke so tudi navedle najpomembnejše razloge za zavrnitev vlog po dejavnostih in posameznih vrstah posojil.³

Presežno povpraševanje se pri bankah giblje v širokem razponu od 0 do skoraj 60%. Deset bank je poročalo presežno povpraševanje nižje od 1%. Ta skupina predstavlja 29% v celotnem povpraševanju podjetij po posojilih in 34% v vseh novoodobrenih posojilih v letu 2009. Hkrati je v tej

¹ Zaradi enkratnosti ankete in kratkega obdobja opazovanja je kvaliteta podatkov pridobljenih z anketo omejena in ne omogoča trdnih sklepov.

² Presežno povpraševanje je opredeljeno kot razlika med obsegom povpraševanja in obsegom novoodobrenih posojil. Stopnja presežnega povpraševanja = (obseg povpraševanja – obseg novoodobrenih posojil) / obseg povpraševanja * 100

³ Metodološke opombe:

V anketo so zajete banke, podružnice in hranilnice. Pri analizi po skupinah bank so hranilnice vključene v skupino majhnih domačih bank.

Nekatere banke so med novoodobrena posojila uvrščale podatke tudi za tista posojila, ki niso bila odobrena preko kreditnega odbora, teh posojil pa niso vključile v povpraševanje. Druge banke so sporočile nižje povpraševanje po posojilih od dejanskega, ker na kreditni odbor prispejo le vloge, ki so v prejšnjih postopkih prečiščene oziroma primerne za odobritev.

skupini bank zajeto 43% bilančne vsote ter 43% vseh posojil nefinančnim družbam po stanju ob koncu leta 2009.

Pri osmih bankah se presežno povpraševanje giblje v razponu 1%-10%, s skupnim deležem v celotnem povpraševanju in odobrenih posojilih 40% in 44%. V skupini z najvišjim presežnim povpraševanjem, od 10%-58%, je šest bank, z 31% in 22% deležem v povpraševanju in novoodobrenih posojilih. Banke so v anketi poročale za leta 2008 in 2009 ter za prvo četrtletje 2010, o razlogih za zavrnitev posojil pa smo spraševali za leti 2009 in 2010.

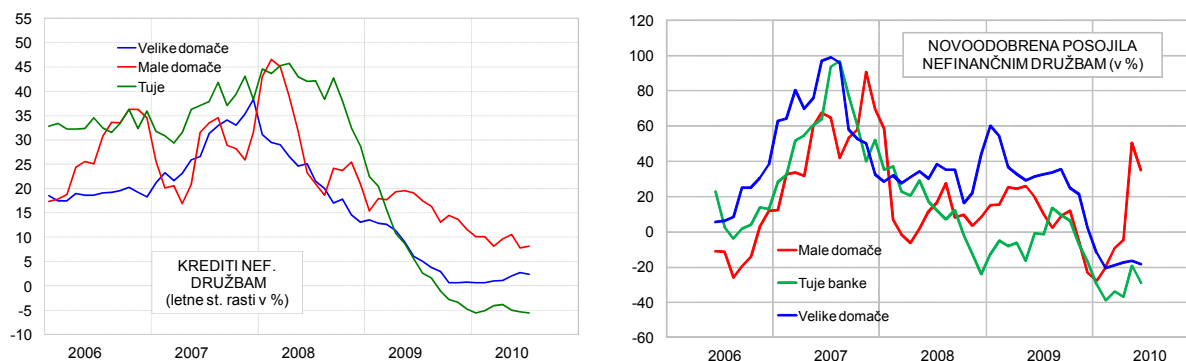
Tabela 1: Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih (skupaj), novoodobrena posojila in presežno povpraševanje v mio EUR in stopnja presežnega povpraševanja v % v letu 2009

	povpraševanje po posojilih	novoodobrena posojila	presežno povpraševanje	stopnja presežnega povpraševanja
	1	2	3: 1-2	4: (1-2)/1*100
Velike domače banke	10.047	9.650	396	3,9
Male domače banke	1.451	1.388	62	4,3
Banke v večinski tuji lasti	6.146	4.226	1.920	31,2
Skupaj	17.643	15.264	2.379	13,5

Vir: Anketa BS

Skupno povpraševanje nefinančnih družb po posojilih in novoodobrena posojila

Slika 1: Medletna stopnja rasti stanj posojil (levo) in novoodobrenih posojil (desno) nefinančnim družbam (v %)

Vir: Banka Slovenije

Po podatkih iz ankete se je obseg povpraševanja po posojilih v letu 2009 znižal bolj kot novoodobrena posojila. Nefinančne družbe so zmanjšale svoje povpraševanje po posojilih za 7,0%, banke pa so jim odobrile le za 1,4% manj novih posojil kot leta 2008. Posledica tega je bilo tudi zmanjšanje presežnega povpraševanja za 4,9 o.t. na 13,5%.

V začetku leta 2010 se je zniževanje povpraševanja nadaljevalo, še bolj pa se je zmanjšal obseg novoodobrenih posojil zajetih z anketo, kar je posledično povečalo presežno povpraševanje približno na raven leta 2008. Analiza ankete je pokazala, da obstajajo razlike v kreditni aktivnosti tako med posameznimi gospodarskimi dejavnostmi, kot tudi med posameznimi bankami oziroma skupinami bank, kar je predstavljeno v nadaljevanju.

Povpraševanje po posojilih in odobritev posojil po dejavnostih

Zmanjšanje presežnega povpraševanja nefinančnih družb po posojilih leta 2009 v primerjavi s predhodnim letom je posledica precej nižjega povpraševanja podjetij nekaterih dejavnosti. K

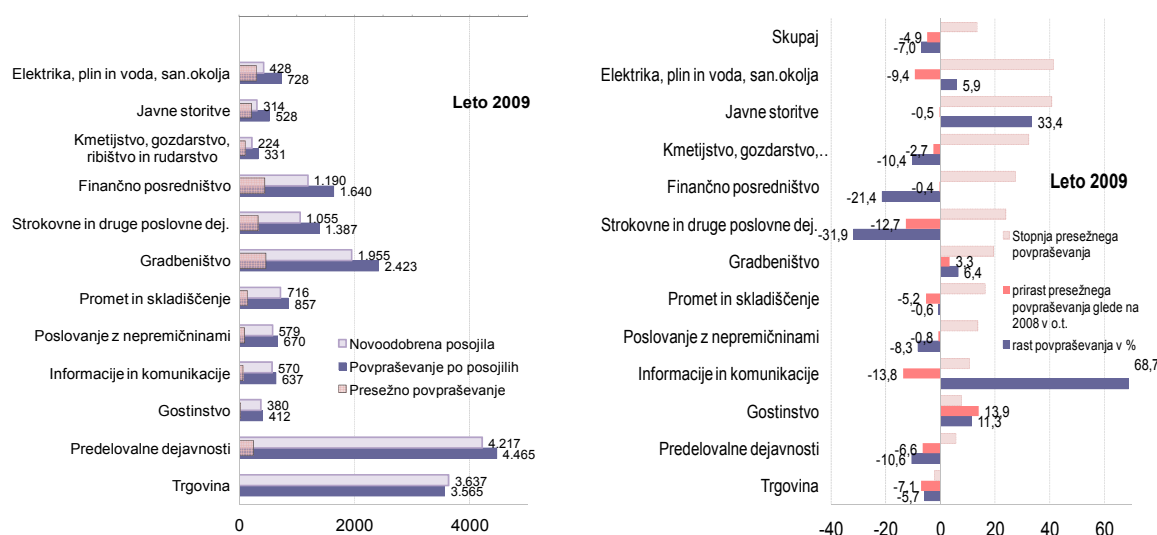
zmanjšanju obsega povpraševanja po posojilih leta 2009 za 1.328 mio EUR je najbolj prispevalo manjše povpraševanje nefinančnih družb iz dejavnosti:

- poslovne in strokovne storitve,
- predelovalne dejavnosti in
- finančno posredništvo.

V strokovnih in poslovnih storitvah ter finančnem posredništvu je padec povpraševanja najvišji tudi v relativnem pomenu (-32% in -21%). V navedenih treh dejavnostih se je najbolj zmanjšal tudi obseg novoodobrenih posojil, ki je bil konec leta 2009 skupaj nižji za 216 mio EUR oziroma za 1,4% v primerjavi s predhodnim letom, na 15,3 mrd EUR.

Informacije in komunikacije ter javne storitve so, na drugi strani, v letu 2009 močno povečale obseg povpraševanja po posojilih, za 69% in 33%. Visokemu povpraševanju je bilo v veliki meri ugodeno: pri obeh dejavnostih se je stopnja presežnega povpraševanja znižala. Za največ in sicer za 13,8 o.t. se je znižalo presežno povpraševanje podjetjem na področju informacij in komunikacij, saj so jim banke, sicer tudi ob občutno večjem povpraševanju, odobrile za skoraj 50% več novih posojil.

Slika 2: Povpraševanje po posojilih in presežno povpraševanje po dejavnostih v mio EUR (levo) in porast v letu 2009 (desno). Dejavnosti so razvrščene po stopnji presežnega povpraševanja od najvišje do najnižje.

Vir: Anketa BS

Večjo potrebo po posojilih so leta 2009 izkazala tudi gradbena podjetja, ki mu banke niso v celoti ugodile. S tem se je njihovo presežno povpraševanje v tem obdobju, za razliko od večine ostalih dejavnosti, povečalo. Banke gradbeništvo ocenjujejo kot nadpovprečno tvegano dejavnost. Razlog za opisano gibanje je verjetno tudi v prezadolženosti družb te panoge, ki se odraža v visokem finančnem vzvodu te panoge. Porast presežnega povpraševanja so v letu 2009 poleg gradbeništva izkazala tudi podjetja iz gostinske dejavnosti.

Z najvišjimi stopnjami presežnega povpraševanja izstopajo v letu 2009 tri relativno majhne dejavnosti – (1) elektrika, plin in voda, saniranje okolja, (2) javne storitve ter (3) kmetijstvo, gozdarstvo, rudarstvo in ribištvo – vsaka s stopnjo presežnega povpraševanja nad 30% in skupnim 26% deležem v obsegu celotnega presežnega povpraševanja. Njihov delež v obsegu povpraševanja po posojilih (skupaj 9%) in v obsegu novoodobrenih posojilih (6,3%) pa je bistveno nižji.

Tabela 2: Struktura povpraševanja po posojilih in struktura novoodobrenih posojil ter delež presežnega povpraševanja po dejavnostih (v %)

	2008			2009			Q1 2010		
	Povp. po posojilih	Novood. posojila	Presežno povp. (v %)	Povp. po posojilih	Novood. posojila	Presežno povp. (v %)	Povp. po posojilih	Novood. posojila	Presežno povp. (v %)
SKUPAJ (v mio EUR)	18.971	15.481	18,4	17.643	15.264	13,5	4.035	3.216	20,3
	Struktura v %			Struktura v %			Struktura v %		
Kmetijstvo, rudarstvo, gozdarstvo, ribištvo	1,9	1,6	35,0	1,9	1,5	32,3	1,1	1,4	...
Predelovalne dejavnosti	26,3	28,4	12,2	25,3	27,6	5,6	23,8	25,4	15,0
Elektrika, plin in voda, san.okolja	3,6	2,2	50,6	4,1	2,8	41,3	4,7	2,9	50,2
Gradbeništvo	12,0	12,4	16,0	13,7	12,8	19,3	13,1	13,4	18,7
Trgovina	19,9	23,2	5,0	20,2	23,8	-2,0	23,6	29,0	2,3
Promet in skladiščenje	4,5	4,4	21,6	4,9	4,7	16,4	4,4	3,8	31,4
Gostinstvo	1,9	2,5	...	2,3	2,5	7,8	2,4	2,2	25,7
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	2,0	1,8	24,3	3,6	3,7	10,6	4,1	5,2	...
Finančno posredništvo	11,0	9,7	27,9	9,3	7,8	27,4	8,6	7,7	28,6
Poslovanje z nepremičninami	3,9	4,0	14,4	3,8	3,8	13,6	1,7	1,8	13,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	10,7	8,3	36,6	7,9	6,9	23,9	4,7	5,3	8,9
Javne storitve	2,1	1,5	41,1	3,0	2,1	40,6	7,9	1,9	80,5
Skupaj	100,0	100,0		100,0	100,0		100,0	100,0	

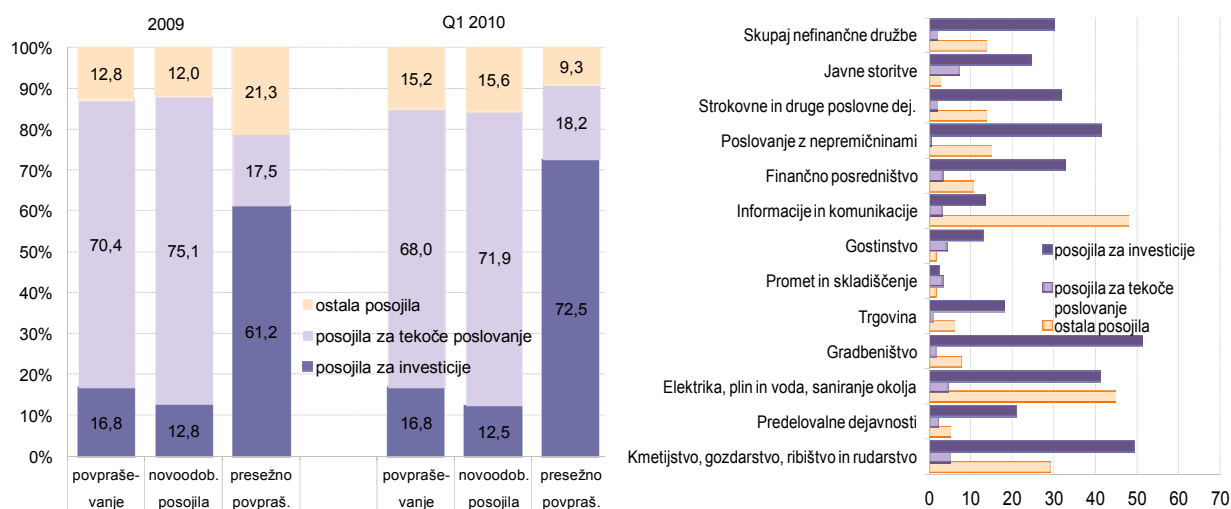
Vir: Anketa BS

Povpraševanje po posojilih po vrstah posojil

Večino povpraševanja nefinančnih podjetij po posojilih predstavljajo posojila za tekoče poslovanje s 70% oziroma 68% deležem v letu 2009 in prvem četrtletju 2010. Povpraševanje po investicijah je v letu 2009 predstavljalo 16,8% (enako v Q1 2010)⁴. Večina presežnega povpraševanja je v skupini posojil za investicije (61% v letu 2009 in 73% v letu 2010) oziroma je stopnja odobravanja posojil višja pri večinoma kratkoročnih posojilih za tekoče poslovanje.

Stopnja presežnega povpraševanja po posojilih za investicije je v letu 2009 dosegla skoraj 30%. Med posameznimi dejavnostmi se giblje od 2% v prometu in skladiščenju do 51% v gradbeništvu. V večini dejavnosti je višja od 25%.

Slika 3: Struktura povpraševanja, novoodobrenih posojil in presežnega povpraševanja po vrstah posojil (levo) in stopnja presežnega povpraševanja po dejavnostih glede na vrsto posojil v % v letu 2009 (desno)

Vir: Anketa BS

⁴ Med ostala posojila so banke uvrstile raznovrstna posojila: za nakupe deležev in delnic, za reprogramme obstoječih naložb in posojila s kombiniranim namenom (za tekoče poslovanje in investicije), dolgoročni krediti za obratna sredstva, posojila za komercialne nepremičnine in podobno. Večina bank ni navajala katero vrsto posojil je vključila v skupino ostalih posojil.

Zavračanje posojil s strani bank je bilo bistveno nižje pri posojilih za tekoče poslovanje. V agregatu finančnih družb je stopnja presežnega povpraševanja znašala le 2%, in se je gibala v intervalu od 1 do 7%.

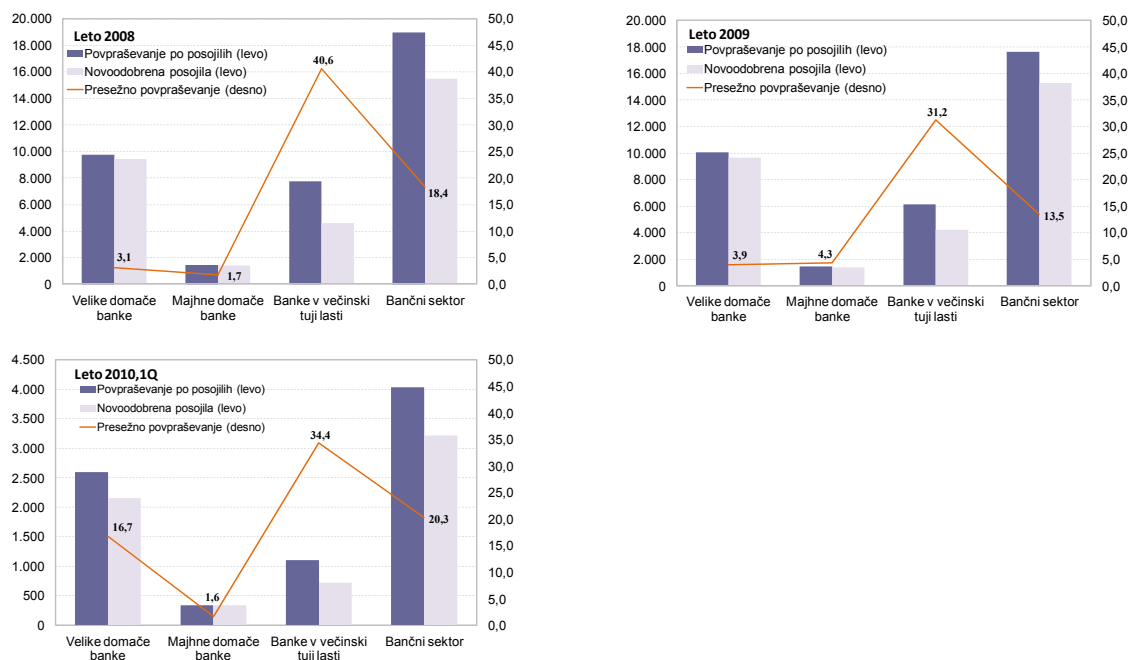
V prvem četrtletju 2010 se je zavračanje posojil za investicije s strani bank dodatno zaostri (na 31%), medtem ko se je pri ostalih vrstah posojil delež zavrnjenih posojil znižal.

V gradbeništvu je skoncentrirano 20% celotnega povpraševanja po posojilih za investicije. V presežnem povpraševanju po investicijskih posojilih predstavlja gradbeništvo še višji (tretjinski) delež zaradi najvišje stopnje zavračanja teh posojil s strani bank. Obratno pa ima gradbeništvo najnižjo stopnjo presežnega povpraševanja pri posojilih za tekoče poslovanje, ki v tej panogi sicer predstavljajo dve tretjini povpraševanja po posojilih. Oboje kaže na večjo previdnost bank pri financiranju novih projektov v gradbeništvu ter na drugi strani bolj ohlapen odnos kadar gre za reševanje likvidnostnih razmer.

Povpraševanje in odobritev posojil po skupinah bank

Presežno povpraševanje po posojilih je v največji meri skoncentrirano pri bankah v večinski tuji lasti, pri katerih je stopnja presežnega povpraševanja v letu 2009 znašala 31,2%, medtem ko se je pri domačih bankah gibala okrog 4%. Tudi padec presežnega povpraševanja glede na leto 2008 je bil pri tujih bankah najvišji, saj so pri njih nefinančne družbe povpraševale za skoraj 21% manj kot v predhodnem letu, za 8,5% pa so odobrile tudi manj novih posojil. Njihovo presežno povpraševanje se je znižalo za 9,4 o.t. Razlog je med drugim tudi v spremembi poslovne politike bank v večinski tuji lasti na področju kreditiranja nebančnega sektorja, saj se relativno bolj intenzivno usmerjajo v kreditiranje gospodinjstev in zmanjšujejo kreditno aktivnost do sektorja podjetij, kot je to veljalo pred izbruhom finančne krize.

Slika 4: Obseg novoodobrenih posojil in povpraševanja po posojilih (v mio EUR) po skupinah bank

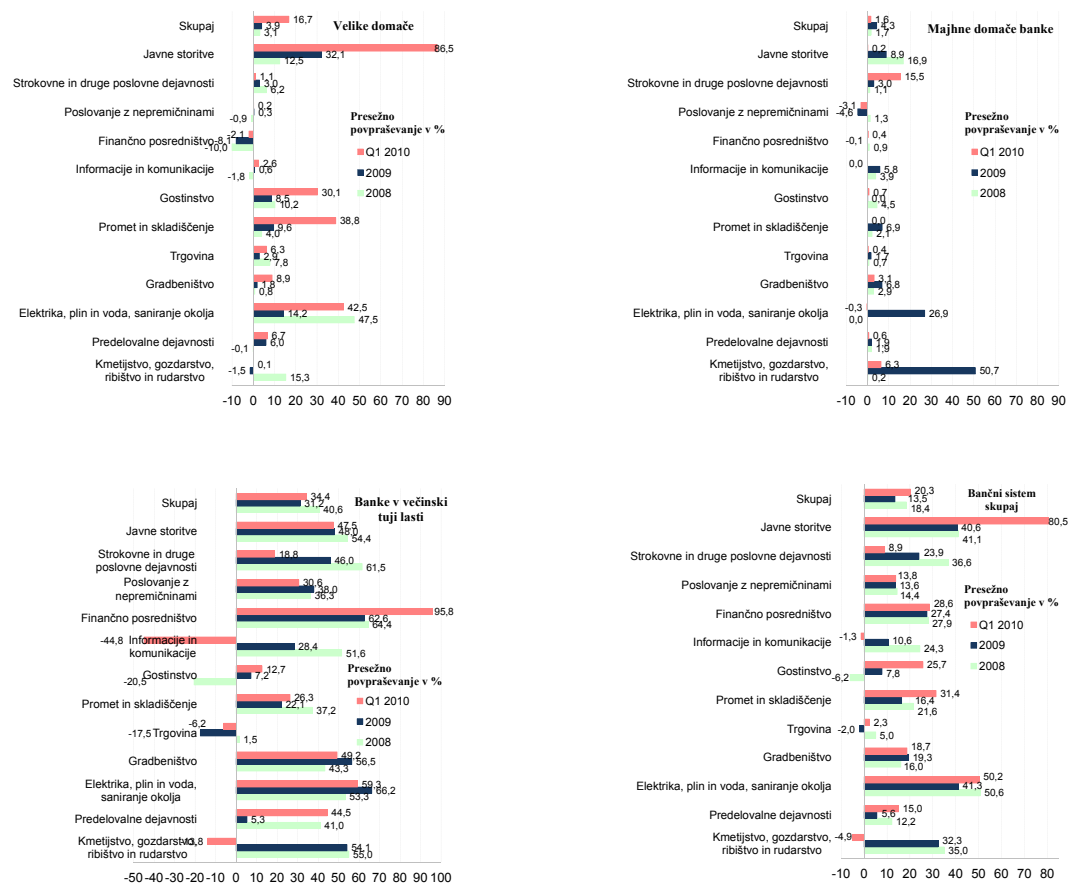
Vir: Anketa BS

Banke v večinski tuji lasti so bile odklonilne pri odobravanju novih posojil nefinančnim družbam v večini dejavnosti, kar še dodatno potrjuje domnevo o preusmerjanju poslovne politike. Največji presežek povpraševanja je v obravnavanem obdobju pri tej skupini bank opazen na področju finančnega posredništva, saj so podjetjem iz te dejavnosti odobrile občutno manj novih posojil.

Pri domačih bankah, tako majhnih kot velikih, se je v letu 2009 delež neodobrenih posojil nekoliko povečal. Ob visoki stopnji zavračanja posojil s strani tujih bank, so se podjetja s povpraševanjem delno preusmerila k domačim bankam, ki pa povečanemu povpraševanju niso v celoti ugodile. Stopnja presežnega povpraševanja pri velikih domačih bankah je od 3,9% v 2009 narasla na 16,7% v prvem četrtletju 2010.

Stopnja presežnega povpraševanja pri velikih domačih bankah se je še posebej povečala do podjetij iz dejavnosti promet in skladiščenje, gostinstvo ter javne storitve in električna, plin, voda in saniranje okolja. Porast presežnega povpraševanja v tej skupini bank se je odrazilo tudi na porastu presežnega povpraševanja v bančnem sistemu kot celoti.

Slika 5: Presežno povpraševanje po skupinah bank in dejavnostih za leto 2008, 2009 in Q1 2010 (v %)

Vir: Anketa BS

II. DEJAVNIKI PRESEŽNEGA POVPRASEVANJA NA STRANI PODJETIJ

Povpraševanje po posojilih v povezavi z gospodarsko rastjo: Velik prispevek k manjšemu povpraševanju nefinančnih družb po posojilih je možno pripisati močnem padcu gospodarske aktivnosti v letu 2009. Znižanje povpraševanja po posojilih merjeno na enoto BDP je bistveno nižje (-1%), kot v nominalnem izrazu (-7,0%).

Ob upoštevanju znižane gospodarske aktivnosti je tudi pregled po dejavnostih spremenjen: večina dejavnosti je glede na znižano aktivnost povpraševanje po posojilih v primerjavi z letom 2008 povečala. Porast povpraševanja po posojilih na enoto produkta nakazuje, da nova posojila niso bila namenjena le financiranju ekonomske aktivnosti temveč tudi reševanju slabega likvidnostnega položaja podjetij, nadomeščanju drugih virov financiranja itd.

Tabela 3: Povpraševanje po posojilih in novoodobrena posojila v primerjavi z BDP

	2008	2009	jan.-mar.2010
v mio EUR			
Povpraševanje po posojilih	18.971	17.643	4.035
Novoodobrena posojila	15.481	15.264	3.216
Presežno povpraševanje	3.490	2.379	818
Presežno povpraševanje v %	18,4	13,5	20,3
deleži v BDP			
Povpraševanje po posojilih	51,1	50,6	49,0
Novoodobrena posojila	41,7	43,7	39,1
Presežno povpraševanje	9,4	6,8	9,9

Vir: Anketa BS

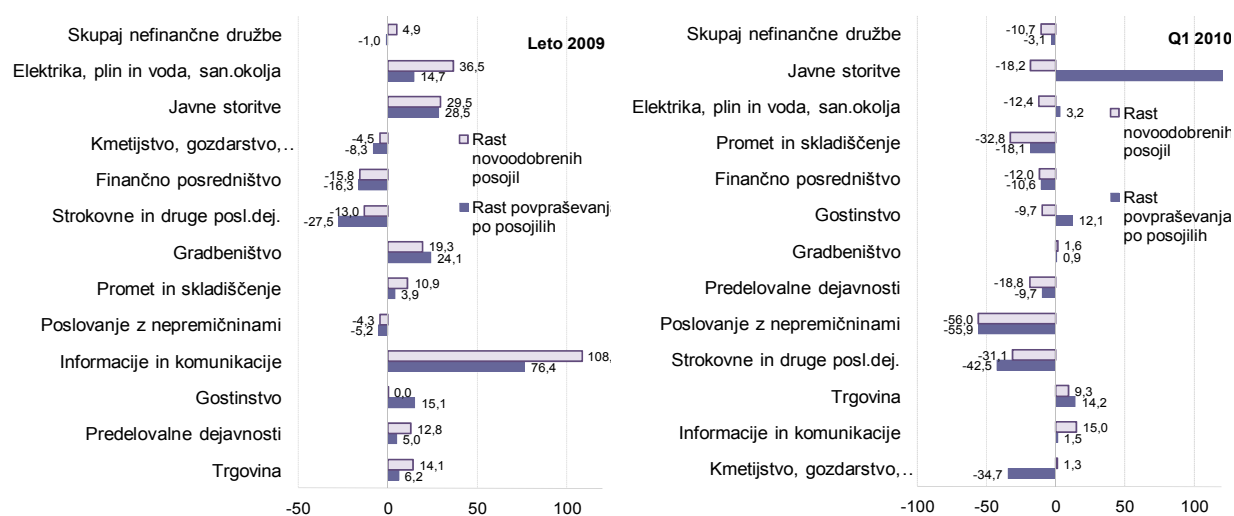
Pri tem med večjimi dejavnostmi izstopa gradbeništvo z najvišjim porastom povpraševanja po posojilih na enoto produkta. Povpraševanje gradbenih podjetij po posojilih na enoto produkta se je v letu 2009 povečalo za 24%. Temu povpraševanju je bilo v veliki meri ugodeno (porast novoodobrenih posojil na enoto produkta za 19%), za razliko pa je narasla stopnja presežnega povpraševanja.

Visoko povpraševanje po posojilih glede na izkazani padec dodane vrednosti izkazujejo podjetja iz gostinstva. V letu 2010 se je upadanje gospodarske aktivnosti gostinstva še poglobilo, povpraševanje po posojilih pa je bilo v veliki meri zavrtno. Stopnja presežnega povpraševanja v gostinstvu je v začetku leta 2010 močno narasla, na 25,7%.

Predelovalne dejavnosti so v letu 2009 povečale povpraševanje po posojilih glede na znižano gospodarsko aktivnost v tem letu, za 5%. V začetku leta 2010 je sledil opazen padec povpraševanja, bistveno večji od znižanja gospodarske aktivnosti v tej dejavnosti, ter še višji padec novoodobrenih posojil. Stopnja presežnega povpraševanja se je po padcu v 2009, ponovno povišala, na 15%.

Velik padec povpraševanja po posojilih je pri podjetjih, ki opravljajo razne strokovne in poslovne storitve, za 28% oziroma 43% v letu 2009 in v začetku 2010. Podjetja, ki poslujejo z nepremičninami so v letu 2009 manj, v začetku 2010 pa močno znižala povpraševanje po posojilih, kot posledica zamrtja aktivnosti na nepremičninskem trgu. Povpraševanje po posojilih v tej dejavnosti je v prvem četrtletju 2010 doseglo le 10% povpraševanja iz leta 2009.

Slika 6: Rast povpraševanja po posojilih in novoodobrenih posojil po dejavnostih na enoto produkta (deflacirano z rastjo BDP)⁵. Dejavnosti so razvrščene po stopnji presežnega povpraševanja od najvišje do najnižje.

Vir: Anketa BS

⁵ Podatki so ocenjeni, ker ne razpolagamo z dodano vrednostjo po primerljivih panogah dejavnosti. SURS še vedno objavlja podatke za BDP le po stari klasifikaciji dejavnosti, veljavni pred letom 2008, v primeru nominalnih stopenj rasti BDP pa še dodatno združeno po skupinah področjih dejavnosti.

Dejstvo, da so nekatera podjetja znižala povpraševanje po posojilih bistveno bolj kot jim je upadla gospodarska aktivnost, ob tem, da novih virov financiranja ni ne v tujini, ne pri drugih domačih sektorjih, nakazuje na druge vzroke nižjega povpraševanja.

Vzroki za zavrnitev posojil, ki jih navajajo banke

Pri vprašanju o vzrokih za zavrnitev posojil so banke najpogosteje navajale odgovor "drugo", pri 60% zavrnjenih posojil; največ, 67%, pri bankah v večinski tuji lasti.

Pri posojilih za investicije je 22% posojil zavrnjenih zaradi ocene banke, da bi se s posojilom financial neperspektiven projekt. Majhne domače banke so ta razlog navedle pri 44% zavrnjenih posojil za investicije, banke v večinski tuji lasti 24%, najmanj pa velike domače banke (4%). Slednje so posojila za investicije največkrat zavrnile zaradi slabega zavarovanja (36%).

Neustrezno zavarovanje je najpogostejši vzrok za zavračanje posojil pri velikih domačih bankah, pri vseh vrstah posojil. Pri ostalih dveh skupinah bank je neustrezno zavarovanje manj pomemben vzrok za zavračanje komitenta, razen pri kreditih za tekoče poslovanje zaprosenih pri bankah v večinski tuji lasti.

Domače banke so približno četrtno zavrnjenih posojil opravičile s slabo boniteto komitenta. Pri velikih bankah je bila slaba boniteta vzrok za 39% zavrnjenih posojil za tekoče poslovanje in v 15% zavrnjenih posojil za investicije. Pri majhnih bankah, kjer so se posojila za investicije zavračala predvsem zaradi neperspektivnega projekta, pa je slaba boniteta vzrok za 25% zavrnitev.

Tabela 4: Vzroki za zavrnitev posojil po vrstah posojil in skupinah bank

SKUPAJ BANKE	neustrezno zavarovanje	neperspektiven projekt	slaba boniteta komitenta	drugo	SKUPAJ
Kreditni za investicije	9,3	22,6	12,1	56,1	100,0
Kreditni za tekoče poslovanje	30,0	0,0	33,1	36,8	100,0
Ostali krediti	3,1	0,0	10,6	86,3	100,0
Skupaj nefinančne družbe	11,6	13,8	15,4	59,2	100,0
VELIKE DOMAČE BANKE					
Kreditni za investicije	35,9	3,9	14,5	45,8	100,0
Kreditni za tekoče poslovanje	40,7	0,0	38,6	20,7	100,0
Ostali krediti	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Skupaj nefinančne družbe	38,5	1,8	27,2	32,6	100,0
MAJHNE DOMAČE BANKE					
Kreditni za investicije	6,7	44,2	25,4	23,7	100,0
Kreditni za tekoče poslovanje	8,7	0,0	20,9	70,5	100,0
Ostali krediti	0,7	0,0	8,6	90,7	100,0
Skupaj nefinančne družbe	7,3	29,0	23,7	40,0	100,0
TUJE BANKE					
Kreditni za investicije	5,1	23,7	10,5	60,7	100,0
Kreditni za tekoče poslovanje	22,5	0,0	29,8	47,7	100,0
Ostali krediti	3,1	0,0	10,6	86,3	100,0
Skupaj nefinančne družbe	6,0	15,2	12,1	66,7	100,0

Vir: Anketa BS

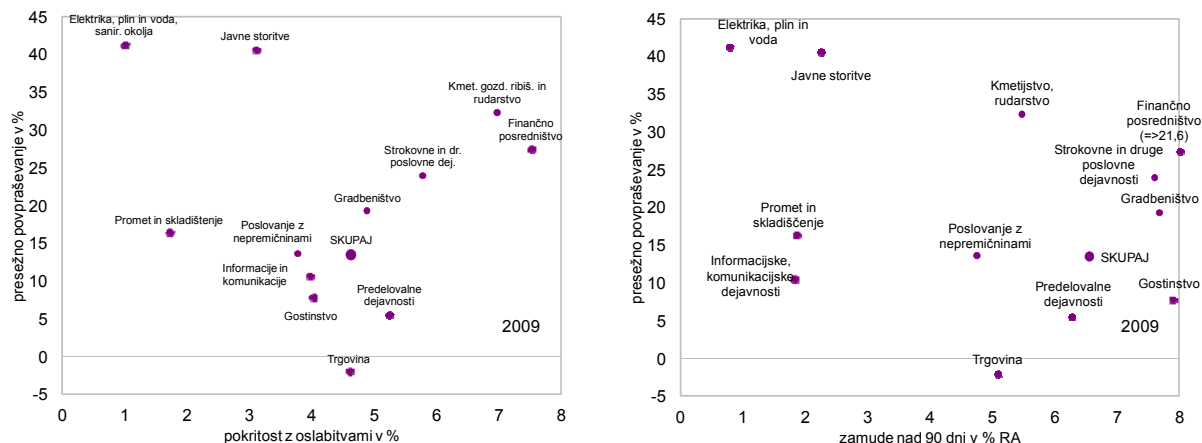
III. DEJAVNIKI PRESEŽNEGA POVPRASEVANJA NA STRANI BANK

Povpraševanje po posojilih v povezavi s kakovostjo portfelja

Dejavnosti, ki jih banke ocenjujejo kot nadpovprečno tvegane in zanje oblikujejo najvišje stopnje oslabitev, so prav dejavnosti z najvišjim presežnim povpraševanjem. V teh dejavnosti so tudi deleži

nedonosnih terjatev in deleži zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi med najvišjimi. To še posebej velja za finančno posredništvo, pri katerem se je pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v letu 2009 zvišala kar za 5,2 o.t. na 7,5%, za 2,5 o.t. na 2,6% je porasel njihov delež nedonosnih terjatev, močno pa se je povečal delež zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi. Sledijo še strokovne in druge poslovne dejavnosti ter gradbeništvo. Predelovalne dejavnosti po kazalnikih kakovosti portfelja prav tako postajajo vse bolj tvegane, kar se še ne odraža v višji stopnji presežnega povpraševanja oziroma zavračanja posojil.

Slika 7: Presežno povpraševanje v povezavi s pokritostjo z oslabitvami (levo) in zamudami nad 90 dni (desno)

Vir: Anketa BS, lastni izračuni

V letu 2010 se je pospešilo naraščanje daljših zamud v gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami. Povpraševanje po posojilih se bo v teh dejavnostih zaradi likvidnostnih težav še povečalo, posledično, glede na slabšo kakovost portfelja v teh podjetjih, pa tudi presežno povpraševanje.

Moč korelacije med posameznimi kazalniki poslovanja bank in presežnim povpraševanjem se je v opazovanem obdobju spreminjala. Leta 2008 so banke že izkazovale težave s pridobivanjem virov financiranja, kar se odraža tudi v višji korelaciji med presežnim povpraševanjem in razmerjem med vlogami in posojili nefinančnih družb. Leta 2009 in v začetku leta 2010 pa so bili s presežnim povpraševanjem močneje povezani predvsem kazalniki kakovosti portfelja. Banke, ki so na primer več pozornosti namenjale dodatnim oslabitvam in s tem povečale delež teh stroškov v bruto dohodku so imele večjo stopnjo presežnega povpraševanja (k.k. v 2009 = 0,58). Enako velja za banke, ki so povečale delež nedonosnih terjatev v razvrščeni aktivi (k.k. v Q1 2010 = 0,40).

Tabela 5: Izračuni korelacijskih koeficientov⁶ med presežnim povpraševanjem in različnimi finančnimi kazalniki

	2008	2009	Q1 2010	Pričakovani predznak
Kvaliteta portfelja				
Delež nedonosnih terjatev v RA	-0,28	-0,11	0,40	+
Stopnja pokritosti razvrščenih terjatev	-0,36	-0,03	0,28	+
Stroški oslabitev v bruto dohodku	0,32	0,58	0,29	+
Delež zamud nad 90 dni v RA	-0,04	0,30	0,17	+
Viri financiranja				
Razmerje med vlogami NBS in posojili NBS	-0,04	-0,36	-0,32	-
Razmerje med vlogami NFD in posojili NFD	-0,46	-0,23	-0,20	-
Uspešnost poslovanja				
ROE	-0,25	0,07	0,27	
Neto odbrestna marža v OA	-0,52	-0,43	-0,35	

Vir: Anketa BS, lastni izračuni

⁶ Korelacijski koeficienti so izračunani med stopnjami presežnega povpraševanja in posameznim dejavnikom za posamezno leto. V nabor podatkov so vključene le tiste banke, ki niso imele ničelne stopnje presežnega povpraševanja.

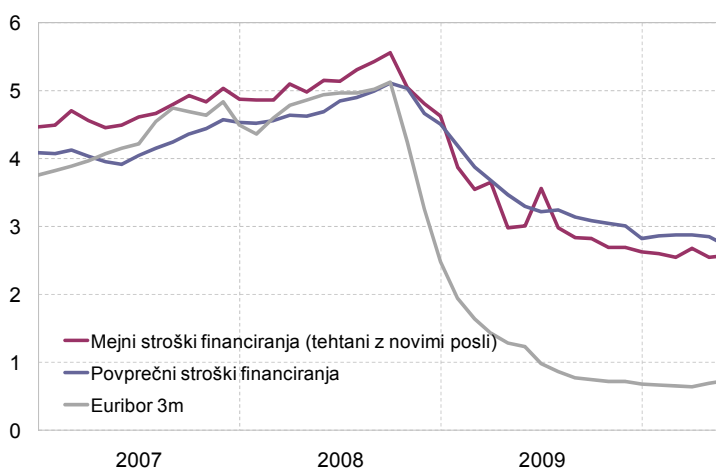
Ugotavljamo, da so kazalniki strukture financiranja bank, še zlasti pa kazalniki poslabševanja kreditnega portfelja, vse pomembnejši dejavniki presežnega, nesaturiranega povpraševanja po posojilih.

Stroški financiranja slovenskih bank⁷

Na kreditno ponudbo bank vsaj posredno vpliva tudi spreminjanje stroškov financiranja bank. V prvi polovici leta 2010 so stroški financiranja slovenskih bank ostali na podobnih ravneh kot konec leta 2009.⁸

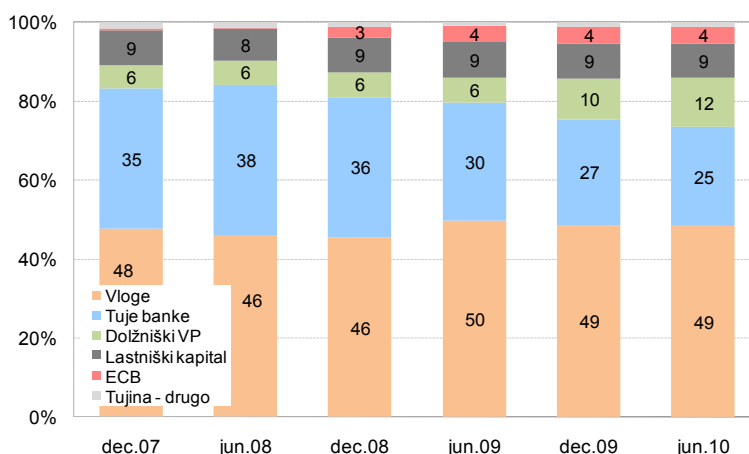
Zniževanje povprečnih stroškov financiranja bank se je v prvi polovici leta 2010 ustavilo pri vrednosti okoli 2,8%. Razlog je spreminjanje strukture financiranja v korist relativno dražjih virov in v višjih pribitkih na finančne vire pridobljene na grosističnem trgu financiranja (ang. wholesale funding), kar je ohranjalo skupno obrestno mero na višjih ravneh glede na tržne obrestne mere.

Slika 8: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Slika 9: Struktura stanj finančnih virov bank, uporabljenih v izračunu povprečnih stroškov financiranja v odstotkih

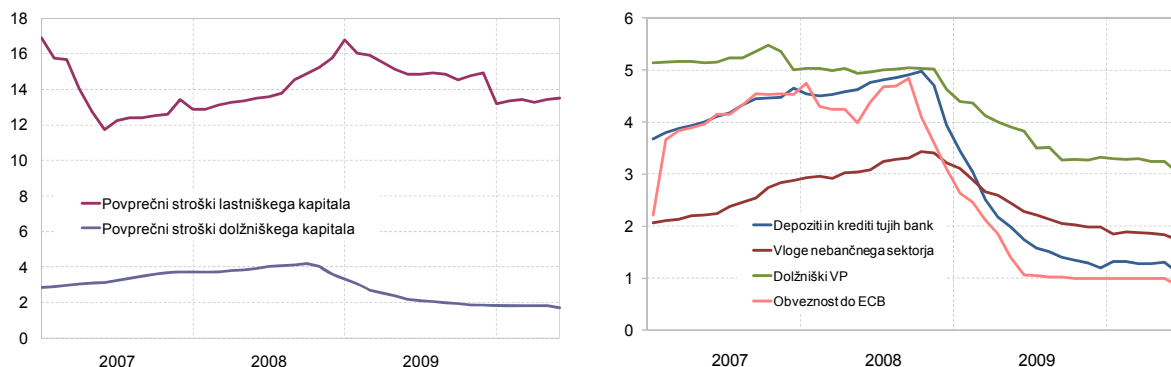
Vir: Banka Slovenije

⁷ Poglavlje ni del ankete, vendar prispeva k vsebinskemu pojasnjevanju spreminjanja presežnega povpraševanja.

⁸ Stroški financiranja bank so izračunani pred davki. Stroški dolžniškega kapitala so ocenjeni na podlagi gibanja obrestnih mer za: vloge nebančnega sektorja, obveznosti do tujine (bank (kreditni in vloge), ECB in ostalih sektorjev) in dolžniških vrednostnih papirjev (vključno s podrejenimi dolžniškimi vrednostnimi papirji). Stroški lastniškega kapitala so ocenjeni z dvostopenjskim modelom diskontiranja dividend za banke, katerih delnice kotirajo na LJSE.

Najcenejši viri bank pridobljeni na dražbah ECB so bili krajših ročnosti in posledica izrednih ukrepov, zato jih morajo banke nadomestiti s cenovno manj ugodnimi viri. Zaradi zaostrenih razmer na trgu se že od sredine leta 2008 znižujejo deleži relativno ugodnih virov pridobljenih pri tujih bankah (njihov delež med vsemi viri se je znižal za več kot 10 o.t.). Banke so vire prisiljene nadomeščati z relativno dražjimi viri, kot so dolžniški vrednostni papirji. Slovenske banke so se v obdobju pred krizo v veliki meri izogibale izdajam dolžniških vrednostnih papirjev, po izbruhu krize pa so tovrstna sredstva, kljub ceni, postala nepogrešljiva. V zadnjem letu se je njihov delež med viri financiranja skoraj podvojil in dosegel 12%.

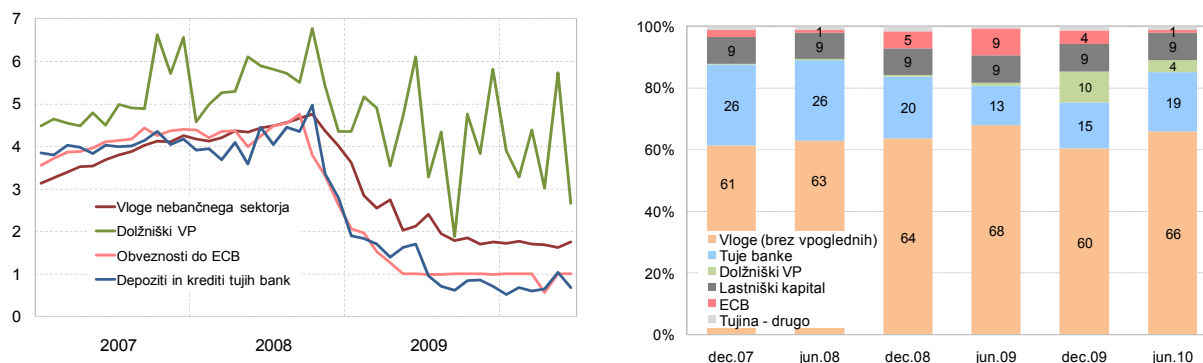
Slika 10: Povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (levo) ter povprečni stroški posameznih vrst dolžniškega financiranja bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Mejni stroški financiranja bank so v prvi polovici leta 2010 ostali z 2,57% nižji od povprečnih stroškov financiranja bank in na podobnih ravneh kot konec leta 2009.

Slika 11: Mejni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura novih finančnih virov bank – polletne vsote, uporabljenih v izračunu mejnih stroškov financiranja (desno) v odstotkih

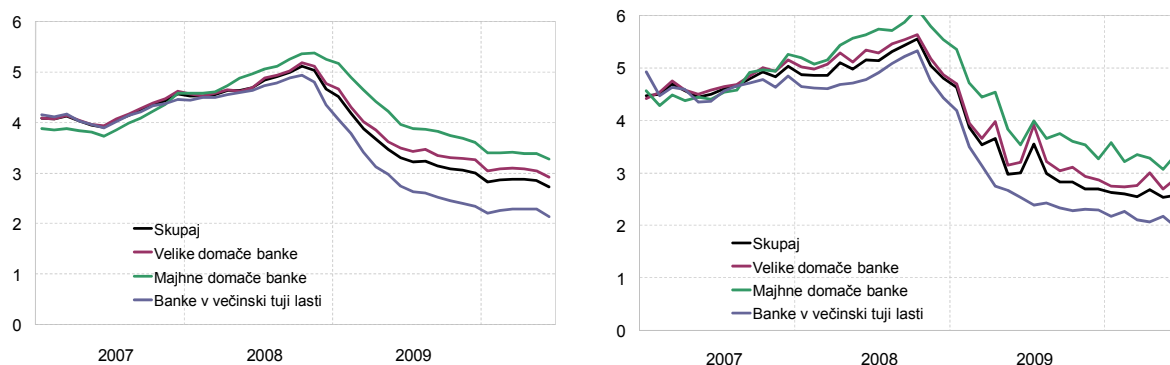
Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank⁹

Najugodnejšo strukturo virov financiranja imajo banke v večinski tuji lasti, sledijo jim velike domače in majhne domače banke. Podatki kažejo, da se je konec leta 2009 začeto zniževanje razlik v stroških financiranja med skupinami bank in se je tudi v prvi polovici leta 2010 nadaljevalo. Poleg domačih tudi banke v večinski tuji lasti spreminjajo način financiranja. Vloge dobivajo v njihovi strukturi financiranja relativno večji pomen.

⁹ Ocena stroškov lastniškega kapitala je, zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE, enaka za vse skupine bank. Do razlik v stroških financiranja bank prihaja zgolj zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

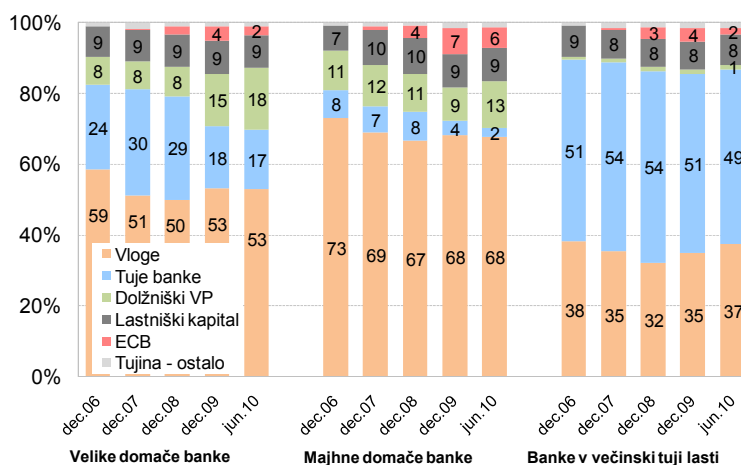
Slika 12: Povprečni (levo) in mejni stroški financiranja bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, LJSE

Struktura virov financiranja bank vpliva na razlike v aktivnih obrestnih merah med skupinami bank. Leta 2009, ko so se razlike v obrestnih merah med skupinami bank začele povečevati, so predvsem velike domače banke vedno težje pridobile vire. Ob zapadanju obveznosti do tujine, je zanje naraščal pomen domačih virov, predvsem vlog gospodinjstev. Zato domače banke obrestnih mer za vloge gospodinjstev takrat niso toliko znižale kot banke v večinski tuji lasti. V prvem polletju 2010 so velike domače banke ohranile delež vlog, znižanje obveznosti do tujih bank in ECB pa so nadomestile z izdajami obveznic, kar povečuje njihove stroške financiranja.

Slika 13: Struktura stanj virov financiranja, upoštevanih v izračunu stroškov financiranja bank po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

V prvi polovici leta 2010 so torej stroški financiranja bank ostali na podobnih ravneh kot konec leta 2009. Glede na spreminjanje strukture financiranja v korist povečevanja deleža relativno dražjih virov ter pričakovano zviševanje tržnih obrestnih mer, je zelo verjetno zviševanje stroškov financiranja bank. Višji stroški financiranja pa se bodo v nadaljevanju odrazili v višjih posojilnih obrestnih merah kar bo dodatno vplivalo na spreminjanje presežnega povpraševanja po posojilih.